

Piotr Hübner

Zapomniane syntezy dziejów Akademii Umiejętności

Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności 4, 119-120

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr HÜBNER

ZAPOMNIANE SYNTEZY DZIEJÓW AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

W dniu 18 kwietnia 2001 roku Piotr Hübner przedstawił – na posiedzeniu Komisji Historii Nauki PAU – przygotowywane wydawnictwo źródłowe. Mają być w nim zawarte teksty czterech autorów, piszących z okazji 25-lecia i 50-lecia powołania Akademii.

Z pierwszym z tych jubileuszy związany jest artykuł Mieczysława Ofmańskiego w „Przewodniku Naukowym i Literackim” *Dwudziestopięciolecie Akademii Umiejętności (1872–1897 r.)*. Tekst ten bez zmian ukazał się także w formie nadbitki a ze zmianami, nawet w tytule – w formie odbitki. Po dziesięciu latach znacznie zmodernizowana wersja artykułu została dołączona do książki Ofmańskiego *Dzieje Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800–1832)*... Autor nie był członkiem Akademii, działał jako publicysta i organizator prac Towarzystwa Szkoły Ludowej. Z wykształcenia, i zawodu był lekarzem.

Z okazji kolejnego jubileuszu ukazał się w „Przeglądzie Współczesnym” artykuł Tadeusza Sinki *Pięćdziesięciolecie Polskiej Akademii Umiejętności*. Tekst ma także postać odbitki – bez zmiany tytułu i treści. Sprawy wydawnicze Akademii zreferował obszerniej Sinko na łamach „Czasu” – w dniach jubileuszu, w odrębnym artykule. Ten wybitny filolog klasyczny, uczyony o kontrowersyjnej osobowości, członek czynny PAU, napisał tekst bezkompromisowy – jak można sądzić bez aprobaty władz Akademii. Natomiast oficjalnie pisał na temat jej dorobku Stanisław Wróblewski. Jego artykuł *Akademje, w szczególności Polska Akademia Umiejętności* ukazał się w dwa lata po jubileuszu w „Encyklopedji Podręcznej Prawa Publicznego” Zygmunta Cybichowskiego (t. 1, Warszawa 1925–1929). Autor sygnował tekst nie tylko

imieniem i nazwiskiem, ale i ze wskazaniem funkcji Sekretarza Generalnego PAU.

Charakter retrospektywny ma też opracowanie najobszerniejsze, autorstwa Stanisława Kutrzeby *Polska Akademia Umiejętności 1872–1937*, opublikowane w Krakowie w 1938 roku, a powtórnie – ze zmianami w treści i tytule – w kolejnym roku. Tekst ten poprzedzała synteza *Polish Academy of Sciences and Letters 1872–1930*, opublikowana jedynie w języku angielskim, bez wskazania autorstwa Kutrzeby. Jako prezes PAU sumował Kutrzeba dorobek Akademii w myśl zalecenia Zarządu PAU jeszcze z 1921 roku! Jedynie ta synteza – w wersji z 1939 roku – jest znana i przywoływana przez historyków organizacji nauki.

Opracowanie tekstów źródłowych wymagać będzie nie tylko wskazania na kontekst historyczny związany z jubileuszami Akademii – ich przebieg też dziś został zapoznany – lecz i na osobowości autorów syntez. Nie bez znaczenia będzie też pogłębiona analiza treści syntez – tym bardziej konieczna, że są to prace znaczące, pisane refleksyjnie, z głęboką wiedzą i troską o pełne ukazanie dorobku Akademii, ale i problemów związanych z jej funkcjonowaniem. Pozycja autorów w Akademii była – z wyjątkiem Offmańskiego – znacząca i już to nadaje ich wypowiedziom doniosłe znaczenie.

W dyskusji po referacie Piotra Hübnera wypowiadali się uczestnicy z ogólną aprobatą dla planowanego wydawnictwa źródłowego. **Henryk Gaertner** pytał o cytowane w referacie ataki publicystyczne na Sinkę oraz wyjaśniał istotne cechy środowiska uczonych. Anegdotyczne cechy uczonych krakowskich przypomniał **Kazimierz Kowalski**. Z kolei **Jerzy Wyrozumski** podjął problem – wskazany w referacie – ciągłości organizacyjnej między Towarzystwem Naukowym Krakowskim a Akademią Umiejętności. Wyjaśniał relacje przedwojenne między doktoratem a magisterium. **Stefan W. Alexandrowicz** wskazywał na znaczenie prac badawczych i wydawniczych w komisjach Towarzystwa i Akademii. W wypowiedzi **Andrzeja Śródki** ukazane zostały problemy związane z odtwarzaniem danych o członkostwie w Akademii, a także samych biografii członków towarzystw naukowych ogólnych. **Rita Majkowska** wyjaśniała, że spis członków Akademii będzie wkrótce opublikowany, ale istotne cechy osobowości uczonych, a także ich wkład organizacyjny w prace Akademii będzie wymagał rozległych studiów źródłowych.